

ДО ПИТАННЯ ПРО СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КРЕДИТНО-ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ШВАЙКА Михайло Андрійович - депутат Верховної Ради України І скликання, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік, директор Науково-дослідного інституту економічних та гуманітарних наук, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і міжнародного бізнесу Київського міжнародного університету

У статті обґрунтовується необхідність створення ефективної грошово-кредитної системи України, що справляє великий вплив не лише на функціонування економіки, а й на життя мільйонів людей. В основі пропонованого нового підходу покладено обґрунтування необхідності створення кредитно-грошової системи, яка у ХХ столітті прийшла на зміну золотогрошовій. У цій системі емісія грошей здійснюватиметься не на основі купівлі доларів на міжбанківській валютній біржі, як це тепер робиться, а на здоровій базі комерційних боргових зобов'язань, переорієнтує банки з гонитви за легким збагаченням за допомогою великих процентів від надання споживчих кредитів на вкладання грошей у розвиток виробництва.

Ключові слова: кредитно-грошова система, доларизація, незбалансованість економіки, «Мейнстрім», «Вашингтонський консенсус», «шокова терапія».

Ось уже протягом двох десятиліть активно ведуться пошуки ефективної грошово-кредитної системи України.

У цьому плані заслуговують уваги зусилля редакції журналу «Український тиждень», яка опублікувала цілу низку матеріалів, присвячених цій складній проблемі.

30.05.2013р. у книгарні «Є», Київ, вул. Лисенка,3 редакція журналу «Український тиждень» організувала і провела панельну дискусію з приводу того, якою має бути грошово-кредитна система України. Цей захід редакції слід тільки вітати. Це надзвичайно важливе питання.

Організація грошово-кредитної системи - дуже важливий елемент організації держави. Від її ефективного функціонування залежить життя мільйонів людей і успішне функціонування економіки. Банки замість підприємств мають змогу вести розрахунки, платежі, мобілізувати вільні кошти і перетворювати їх у капітал, інвестувати.

У центрі уваги дискусії мало бути обговорення семи статей президента Центру ринкових реформ Володимира Ланового, опублікованих на сторінках цього тижневика.

До участі в дискусії були залучені представники парламентських політичних сил, науковці, банківські працівники, виробничники.

З доповідями виступили президент Центру ринкових реформ В.Лановий і президент Асоціації Українських банків О. Сугоняко.

На початку свого виступу я згадав про засідання Народної Ради 30 серпня 2012р., яка відновила свою роботу, на якому О. Сугоняко підійшов до мене, обняв і вибачився за те, що свідомо створював перешкоди в реалізації моїх пропозицій по створенню ефективної сучасної грошово-кредитної системи. Ці пропозиції, які я надсилав до Верховної ради, Кабміну, Адміністрації Президента України регулярно пересилались до очолюваної О. Сугоняко Асоціації Українських банків для розгляду і реалізації, які з позиції банківської мафії негатив-

но оцінювались і відкидались. Тепер я хотів бачити реальні кроки по виправленню становища (голова ж Асоціації банків), але я даремно надіявся...

І Олександр Суганяко, і Віталій Мельничук, який головував на цьому засіданні, згадували час роботи Верховної Ради України першого скликання (1990-1994рр.), депутатами якої ми всі були, і особливо про несприйняття тоді в депутатських колах моїх тверджень про паразитичний, лихварський характер новоствореної української банківської системи, яка паразитує на злиднях народу.

Народні обранці, як і широкі верстви населення, покладали великі надії на ліквідацію адміністративної системи і відродження ринкової економіки і висловлювали своє глибоке обурення з приводу того, що комусь вона може не подобатись.

У своєму виступі я акцентував увагу на тому, що йдеться про створення в Україні кредитної грошової системи, яка у ХХ столітті прийшла на зміну золотогрошовій системі і тепер панує в усьому світі. Вона володіє специфічними механізмами створення грошей на базі здорових комерційних боргових зобов'язань. Щоб загострити увагу на цьому питанні, я оголосив конкурс: «Хто дасть відповідь на питання як утворюються гроші – отримає 10000 доларів». За логікою речей на це питання мав би дати відповідь В.Лановий, але він промовчав...

Механізм створення грошей і запуску їх в обіг є спотвореним, порочним, шкідливим. Він не відповідає кредитній грошовій системі. Саме таку систему треба створити. Це центральне питання грошово-кредитної політики України.

Вирішення подібного роду питань, як буде з'ясовано далі, не вписувалось у загальні теоретичні обґрунтування В.Ланового.

Не з'ясувавши відразу цього основного питання, незрозумілим стало, на чому ж В.Лановий збирався будувати цю нову грошово-кредитну систему, на яких засадах і принципах?

Виявляється, що це він збирається робити на старих, закостенілих постулатах, за допомогою здійснення політики лібералізму і ринкової саморегуляції, від якої

сьогодні відмовились усі країни світу. Ось яскравий взірець його «новаторського підходу».

В «Українському тижні» №16 (284) за 19-25 квітня 2013р. на 25 сторінці читаємо: «Має бути забезпечена фінансова відкритість країни і звільнений від чиновницьких бар'єрів зовнішній валютний обіг.»

Далі читаємо: «Необхідно кардинально змінити вітчизняну грошово-кредитну систему, яка видається анахронічною, слабкою, ненадійною. Вона має стати відкритою, ринковою, рівноправною для власників грошей і фінансових посередників, доступною для усього суспільства» («Український тиждень» №15 (283) 12-18 квітня 2013р., с. 26).

Далі В.Лановий продовжує: «У той час, коли інші думають про лібералізацію міжнародного руху капіталу, українська влада – про відгородження від світу, щоб діяти в інтересах олігархів» («Український тиждень» №15 (283) 12-18 квітня 2013р., с. 26).

Тобто В.Лановий радить робити те, що і без його порад роблять українські олігархи: бариші ховають в офшорах і податків не сплачують. Якої ще більшої свободи треба добиватись для олігархів?

Тепер для всіх стало очевидним, що ринковий механізм не здатний ефективно вирішувати болючі соціально-економічні проблеми. Про це з усією відповідальністю сказано на засіданнях «вісімки» і «великої двадцятки». Цьому питанню присвячена моя стаття, опублікована в журналі Верховної Ради «Віче» (2011, №24, с. 23–25), назву якої редакція змінила і чітко сформулювала «Лібералізм, що з тріском провалився».

Міжнародний валютний фонд та світовий банк запропонували підходи, відомі під аферистичними назвами Вашингтонський консенсус і «Шокова терапія», теоретичною базою яких була ортодоксальна неокласична (неоліберальна) парадигма – так званий «Мейнстрім», згідно з якою вільний ринок повинен ефективно вирішувати всі проблеми, а за допомогою встановлення приватної власності всі люди стануть господарями країни. Сьогодні вже розвіялась ілюзія, що з приходом приватної власності все зміниться.

Невдачі цієї політики в багатьох транзитивних країнах висвітила важливість інституційної розбудови ринкових відносин, у якій держава відіграє вирішальну роль. Однак ще й досі західні країни змушують бідні країни усувати торгові бар'єри, а самі їх зберігають, перешкоджаючи країнам, що розвиваються, експортувати свою сировину і сільськогосподарську продукцію.

Рух за відновлення української державності був націлений на ліквідацію марнотратної радянської адміністративної системи, приватизацію і запровадження ринкової економіки, сподіваючись за допомогою цих заходів різко підвищити ефективність господарювання і зростання рівня життя народу. Не розібравшись в усіх деталях і тонкощах підготовлених для нас реформаторських рецептів, влада сліпо стала втілювати в життя цю чужу і шкідливу для нас програму дій, не задумуючись про згубні наслідки. Одночасно вона не спромоглася опрацювати і реалізувати свою ефективну програму дій, через що Україна виявилася розграбованою і розкраденою, ключові позиції в економіці й народне майно, що створювалось українським народом протягом багатьох років, опинилося в руках казнокрадів і олігархів, які до боротьби за незалежність не мали жодного відношення, а в економіці в результаті усунення держави від регулюючих функцій настав хаос і анархія. Тепер для всіх стало очевидним, що ліберальна брехня і казуїстика є звичайнісіньким космополітично-ліберальним лукавством.

Жодна з сучасних провідних країн не формувалася в умовах відкритого ринку і без підтримки державою вітчизняного виробництва. А коли вони стали могутніми – ці країни почали добиватися вільних, відкритих ринків в усьому світі.

Класичний західний лібералізм ставить права та інтереси окремої людської особистості вище за інтереси держави та нації. Це стало ідеологічним знаряддям руйнації української державності і впровадження свавільних дій олігархів, які вимагають безмежного лібералізму в його найбільш екстремальних проявах.

Наш дім перетворено в резервацію, за-

брали у нас мову, владу і майно, а коли ми обурюємось – називають нас фашистами.

Необхідно звільнитися від соціальної міфології з приводу неоліберальної глобалізації і зосередити основні зусилля на реалізації заходів, скерованих на подолання наслідків глобалізму і глобалізації по-американськи на національному, регіональному і локальному рівнях.

Вільна торгівля вигідна обом сторонам лише в тому випадку, якщо вони перебувають на одній стадії розвитку. Хижацька експлуатація, колоніальна спадщина залишили глибокі соціальні шрами і несправедливість.

Перехід України на ринкові рейки і поступове інтегрування її економіки в глобальний соціально-культурний простір привів до витіснення нашої країни на задвірки глобального капіталізму, зробив її заручницею неоліберальної політики країн «Вісімки», транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків, Всесвітнього банку, Міжнародного валютного фонду і всесвітньої торгової організації, а також своєї власної компрадорської буржуазії з непередбачуваними наслідками.

Україні варто б якнайшвидше усвідомити безперспективність розвитку у відповідності з моделями і рецептами ВБ, МВФ, відмовитися від ринкового романтизму і фундаменталізму і розробити власний курс виходу з кризи з урахуванням принципу глобалізації, тобто глобалізації там, де це вигідно нашій країні, і локалізації там, де це суперечить нашим національним інтересам.

Для мене питання створення української ефективної грошово-кредитної системи має особливо велике значення. Я закладав підвалини української грошово-кредитної системи. Першим ставив питання про необхідність запровадження українських національних грошей і створення національного банку на Установчому з'їзді Народного Руху України 8 вересня 1989 року.

Історик Руху В. Ковтун відзначає, що «в галузі економіки вже тоді професор М. А. Швайка пішов далі невиразного гасла «економічної самостійності в складі СРСР», а за ключові визначив завдання створення

в Україні власної фінансово-кредитної системи, Українського національного банку, власної грошової одиниці, що на той час сприймалося, як сенсація» [1].

Організував художників для виготовлення взірців банкнот, домовився з канадською фірмою про виготовлення грошових знаків, а з Луганським верстатобудівним заводом – про карбування монет. Усе це було зроблено до проголошення Незалежності України і прийняття урядом будь-яких рішень з цього приводу.

Будучи обраним народним депутатом, працюючи заступником голови комісії з питань економічної реформи, головою підкомісії з питань грошово-кредитної політики і банківської справи, членом наглядової ради Нацбанку, я доклав багато зусиль до втілення на урядовому рівні своєї програми створення української перспективної грошово-кредитної системи, реалізації якої не допускав О.Сугоняко разом з банківськими мафіозі і олігархами. Ця програма викладена у численних Рухівських документах, моїх численних публікаціях, у доповідях і промовах на сесіях Верховної Ради України.

Усі ці матеріали опубліковані в таких моїх книжках: «Економічні атрибути незалежності України», 2011, 288 с., «Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення», 2010, 760 с., «3 історії українських грошей», 2006, 196 с. та ін. Про мою роль у створенні грошової системи України часто в пресі з'являються публікації (див. статтю В.Ратай «Хто є автором українських грошей?», Шлях перемоги, №16, 24 квітня 2013 р.) [2].

В Україні перша програма не лише економічних ринкових реформ, а й державного будівництва, побудови незалежної України, яка згодом стала загальнонаціональною, підготовлена Рухівською командою, до складу якої входив я. Працівники Інституту історії НАН України, які вивчали діяльність Руху, на круглому столі, присвяченому 20-річчю створення НРУ за перебудову, 20 вересня 2009 р., відзначають: «На початку своєї діяльності Рух у своїх лавах мав хорошу команду, яка вирізнялася на фоні «спокійних» академічних науковців. Серед них було чимало спеціалістів з макроеконо-

міки, які очевидно брали участь у розробці Декларації про державний суверенітет України, Акту проголошення незалежності: В. Пилипчук, В. Черняк, М. Швайка [3]. В. Чорновіл спрощено сприймав мої ідеї, тому він неодноразово наголошував, що «М. Швайка був переконаний, що після виходу зі складу СРСР Україна заживе щасливо і заможна, оскільки 90% прибутків, які до цього забирала Москва, залишатимуться в Україні» [3].

Я настирливо домагався розв'язати це питання через Верховну Раду. Спеціально для Верховної Ради підготував Концепцію перебудови банківської системи, під якою поставили свої підписи 79 депутатів Верховної Ради і одностайно висловились за розгляд Концепції на сесії.

Верховна Рада надрукувала мою працю «Яка банківська система потрібна Україні» (до концепції становлення і розвитку банківської системи України) на 80 стор., яка була вручена всім народним депутатам.

Концепція була надрукована і розіслана в усі Комітети і фракції з завданням обговорити і підготувати до розгляду на сесії.

На час становлення грошово-кредитної і банківської системи України ні один з її архітекторів (ні Матвієнко В.П., ні Гетьман В.П., ні Стельмах В.С.) кращого теоретичного багажу не мав. Впевнений, що й тепер тут мало що змінилось.

Ті, що вимагали від нас повного невтручання держави в економічне життя, регулювання економіки ринковою стихією, невидимого рукою ринку, реалізації принципів Вашингтонського консенсусу, сьогодні самі переживають важкі часи, їхні економіки опинилися на крок від дефолту, повного краху фінансової системи, яка потребує глибокого реформування згідно з засадами функціонування кредитної грошової системи, яка прийшла на зміну золотогрошовій.

Кредитна грошова система дуже слабо досліджена. Їй не присвячено фундаментальних праць. У цьому плані дещо зроблено в Україні, причому ще за часів панування тоталітарного режиму, при якому сама згадка про створення грошей на базі здорових комерційних зобов'язань була крамольною.

Ось деякі присвячені цій проблемі праці. Див. статтю О. Овсянникової «М. Швайка – автор кредитної теорії грошей», опубліковану в журналі «Економічний вісник Донбасу», 2008, №4 (14), с. 206–215; Швайка М.А. Экономические методы ускорения воспроизводственных процессов. Институт экономики АН УССР. К.: 1979, с. 27–49; Swayka Mykhaylo A. The Credit Monetary system: Its Essence and Peculiarities of Its Functioning. – Kyiv: Publishing of Kyiv International University, 2008; Shvayka Mykhaylo A. The issues of formation from the crisis stimulator into provoker of world financial crisis). – Kyiv: Publishing of Kyiv International University, 2009; Швайка М.А. Кредитна грошова система: її суть та особливості функціонування. – Видавництво Київського міжнародного університету. – К, 2008; Швайка М.А. Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення. – Видавництво Київського міжнародного університету. – К, 2010.

Так званий неолібералізм, який виражався у фінансово-економічному бумі, викликаному наповненням глобальної економіки дутими вартостями і дурними грошми, з тріском провалився, як і курс на створення економіки казино.

Світові лідери “вісімки” і “великої двадцятки” засудили цей згубний шлях розвитку, сформульований у «Вашингтонському консенсусі».

Як свідчать реалії, у ХХ столітті, особливо після Другої світової війни, розпочався й дедалі поглиблюватиметься розрив між грошовою формою та її матеріальним відповідником, тобто товарною масою. Грошова форма стала швидко розбухати й утворювати грошові бульбашки. Запущена в обіг ця величезна лавина пустих грошей руйнує підвалини встановленого порядку і організації у виробництві, й особливо у сфері обігу, на цій своєрідній грошовій кухні.

У результаті недосконалої організації грошової системи в ХХ столітті з'явилася економіка казино, віртуальна економіка, коли можна робити шалені гроші поза сферою виробництва, не докладаючи до цього багато зусиль. На передній план почав ви-

суватися не виробничий – продуктивний капітал, а фіктивний – фінансовий.

Частка фінансового сектору у світовій економіці до Другої світової війни становила не більш як 10 відсотків. Уже до 1970 року вона зросла до 20, а нині фінансовий сектор перерозподіляє на свою користь майже 70 відсотків створюваного в економіці прибутку.

Усі ці питання розкриваються у моїй статті, опублікованій на сторінках журналу Верховної Ради України «Віче» №10 за 2013 р.

Кредитна грошова система не володіє механізмами саморегуляції і потребує свідомого державного регулювання. Воно має бути достатнім, щоб, з одного боку, не допускати розбухання, гіпертрофування грошової форми, а з другого, не створювати перешкод для безперерійного функціонування грошової системи, тобто перетворення товарів на гроші, а грошей на товари. Для цього треба дуже багато чого зробити.

Виступаючи 4 січня 1992 р. на сесії Верховної Ради України від Народної Ради з співдоповіддю при обговоренні урядової програми економічних реформ, я говорив: «Уряд досі не виробив задовільної концепції розвитку економіки незалежної України і цю прогалину намагається компенсувати дублюванням того, що робиться в Росії. Розроблені Урядом заходи самою своєю суттю є антинародними, скерованими на пограбування пенсіонерів, робітників, селян, інтелігенції, усього народу, такими, що підривають економічні підвалини незалежної України, скеровані на її розорення і занепад, вносять напругу і неспокій у суспільство і є серйозною загрозою для її суверенітету. Реалізація їх загрожує закриттям тисяч підприємств, сотні тисяч людей будуть викинуті на вулицю, що призведе народ до голоду і бунтів. Тому ці заходи повинні бути засуджені і скасовані...» [4, с. 520].

Як по-сучасному звучать ці слова через 21 рік!

Фракція Народного Руху у Верховній Раді «Народна Рада» рішуче противилася цьому шкідливому курсу лжереформ і намагалася здійснювати українські реформи так само, як добивалися свого піднесення

теперішні високорозвинуті країни, насамперед США в період реформ Гамільтона, а також за прикладом Нового курсу президента США Рузвельта, піднесення Німеччини під впливом ідей Ф. Ліста і Л. Ерхарда, відновлення Японії в епоху Мейдзі.

На увагу також заслуговує досвід перемоги президента Турецької республіки Мустафи Кемалю Ататюрка, Шарля де Голя, творця Сингапурського дива Лі Куан Ю, який вважав, що демократія не працює в умовах хаосу. В 1959 р., коли Лі Куан Ю прийшов до влади, внутрішній продукт Сингапуру в перерахунку на одного мешканця становив 400 доларів, а в 2009 р. – 48, 9 тисяч доларів.

Нам особливо корисно згадати, яку економічну політику здійснювали перший президент США Вашингтон і перший міністр фінансів США Олександр Гамільтон, а також німецькі реформатори Ф. Лист і Л. Ерхард.

«Новий курс» Рузвельта базувався не на ринковій саморегуляції, а на жорсткому державному регулюванні економіки.

Багатьом грошовим магнатам і спекулянтам не до вподоби був «Новий курс» Рузвельта. Тому вони стали переглядати його принципи положення. Перш за все був відмінений закон Гласса-Стігала, який був прийнятий у 1930р. і забороняв кредитно-депозитним організаціям (комерційним банкам) проведення високо ризикованих інвестиційних операцій з цінними паперами за рахунок коштів вкладників. Ці операції були виведені в так звані інвестиційні банки (інвестиційні брокери). Фінансові регулятори не несли відповідальності за спекулятивні операції таких банків, всі ризики лягали на інвесторів.

Скасування закону Гласса-Стігала та деякі інші послаблення фінансового регулювання привели до того, що кошти вкладників з банків стали перекачувати на фондові ринки. При цьому банківський нагляд перестав «бачити» повний спектр операцій банків, більша частина операцій для такого нагляду стали непрозорими.

Вершиною ревізії «Нового курсу» Рузвельта є теоретичні обґрунтування чикагської школи на чолі з Мілтоном Фрідменом

про повне невтручання держави в економіку.

Оскільки економіка України носить колоніальний характер, для нас, українців, особливо велике значення має врахування акцентування Ф. Листом уваги на необхідності розвитку обробної промисловості. Лист приділяв велику увагу використанню державної політики для підтримання обробної промисловості, яка народжувалася. Фрідріх Лист писав: «Тільки там, де інтереси особистостей підпорядковані інтересам нації, де одне покоління за іншим змагається за одну спільну мету, нації досягли гармонійного розвитку продуктивних сил».

Деякі закордонні радники пропонують Україні зосередити увагу не на розвитку сучасного промислового виробництва, а на сільському господарстві. Жодна країна ще ніколи не стала заможною завдяки сільському господарству. Навпаки, його розвиток завжди консервував відсталість. Попри рекордні врожаї, українське сільське господарство неспроможне стати драйвером економіки. Навпаки, великі інвестиції олігархічного бізнесу в АПК здатні перетворитися на джерело численних соціально-економічних проблем.

Існуючі в Україні політичні організації також намагалися дати відповідь на питання про шляхи економічного розвитку незалежної України. Досить чітку відповідь на це питання дали патріотично налаштовані українські організації, які протиставляючи себе водночас і комуністичному, і нацистському режимам, але при цьому не поділяючи і ліберальної доктрини, прагнули впровадити в Україні новий, третій шлях розвитку. Суть його полягала у застосуванні найкращих надбань людства в площині економічної теорії та практики. Цей шлях розвитку був успішно пройдений у Чехословаччині, Німеччині, Франції, Італії, США і має назву «економічний націоналізм».

Суть економічного націоналізму полягає у захисті власного національного виробника з метою дати йому зміцнити й підготуватися до неминучої в майбутньому світової конкуренції, а потім і утвердитися на світових ринках.

З певних причин сьогодні в Україні націоналізм розглядається переважно в одному ключі, коли виділяється лише одна ідея – право нації на культурний розвиток та незалежність. Доволі часто цій теорії поблюзнірськи приписують брак чисто економічної доктрини, маючи на меті зменшити її привабливість в очах частини населення.

Якщо б українська влада з самого початку реалізувала політику економічного націоналізму, не було б кількох десятків олігархів, котрі володіють усім майном держави і контролюють (а швидше нещадно експлуатують) її надра, а був би рівномірний розподіл власності між мільйонами українських громадян, не було б глибокого падіння технологічного рівня виробництва і масового зубожіння населення, не було б розчарування людей у необхідності мати свою державу.

Одночасно ці патріотично налаштовані організації акцентують увагу на подоланні наслідків колоніального минулого, викоріненні усіх залишків російського імперіалізму й шовінізму. Вони порушують питання про те, щоб домагатися від Російської Федерації виплати грошових відшкодувань за підневільну рабську працю українських політв'язнів і репресованих, і за винищення мільйонів українців, а також за Чорнобильську катастрофу та інші екологічні біди.

У виданій Верховною Радою для використання народними депутатами в законотворчій діяльності моїй праці «Яка банківська система потрібна Україні? (до концепції становлення і розвитку банківської системи України)» є такий спеціальний розділ «Яка економічна політика потрібна Україні?», у якому дається чітка відповідь: «Реформи слід почати не з шокової терапії, абсолютної лібералізації ринку, а з поступової ін'єкції в державну економіку підприємницької активності, надання підприємцям допомоги дешевими кредитами і податковими знижками. Україні потрібна розумна державна регуляторна політика» [4, с. 84–85].

Цей мій підхід високо оцінює О. В. Понеділко у своїй статті «Інвестиційні ознаки комерційних банків та їх групування», опу-

бліваний у журналі «Інвестиції: практика та досвід» за 15 серпня 2011 р., с. 4–7.

Ні США, ні Німеччина не сформува-лись, як світові потуги, за допомогою політики лібералізму і відкритого ринку, яку нам нав'язували. Америка, як і Німеччина, досягла успіхів без торгової лібералізації.

Українській владі замість того, щоб на європейських світових смітниках підбирати найгірший досвід, треба було вчитись на взірцях позитивного досвіду.

Серйозної критики заслуговує В.Лановий як поборник доларизації, яка підриває стійкість національної валюти і виступає як засіб пограбування України. В «Українському тижні» за 5–11 квітня 2013р. №14 (282) на 30 сторінці під рубрикою «Антидоларова сверблячка» В.Лановий пише: «Величезних збитків нашій економіці завдає догматичне, антинаукове ставлення українських фінансових керівників до обігу іноземної валюти...

Наявність доларів та інших іноземних валют позбавляє національну фінансову систему бажаної для нинішніх догматиків від влади моновалютності, що перебуває під їхнім контролем...

Вартість гривні штучно завищена? Всі заклики до дедоларизації економіки, витіснення іноземних грошових знаків з обігу в умовах, коли платоспроможність національної економіки та дійсний статус гривни вимірюється наявністю доларів є виявом невігластва, вкрай вульгарної демагогії можливо, ностальгійним відгуком радянського минулого, яке нерідко має вирішальний вплив на рішення фінансово-податкових керманців України.»

З тверджень В.Ланового про необхідність і корисність доларизації, напрошується висновок про саму недоречність постановки питання про необхідність створення власної української грошово-кредитної системи. Є ж долар, чужинець і зайда, і нехай у нас владарює.

Якщо б В.Лановий не лише повчав нас, українців, як треба шанувати і любити чужі цінності, а й сам вчився і, наприклад, уважно прочитав мою статтю, опубліковану в тому ж журналі Верховної Ради України «Віче» №1-2 за 2009 рік під заголовком

“Американський долар – головний винуватець (провокатор) світової фінансової кризи”, то він зовсім по-іншому ставився б до доларизації.

Україна фактично не має своєї власної грошової системи. На нашому ринку панує чужинець і зайда – долар. Доларова маса сягає \$ 150 млрд. Майже вся ця доларова сума виражає втрачений емісійний дохід. Це в кілька разів перевищує гривневу масу. Через доларизацію валюта недооцінена на 50,2%. Тобто вартість одного долара США мала б дорівнювати 4 гривням.

Доларизація здійснюється для того, щоб олігархам і мафіозі легше було красти гроші й перераховувати їх в офшори. Робітнику, селянину, службовцю долари не потрібні. Культивована владою гонитва за доларом сіє недовіру до національної валюти. Її роздувають ті, що мали б її захищати. Треба негайно вивести гривню з-під влади долара.

В. Стельмах перед тим, як залишити посаду Голови Нацбанку України, змушений був визнати шкідливість здійснюваної ним монетарної політики. В.С. Стельмах, зокрема, говорить: «До кризи ми підійшли з однією, але системною, проблемою — відсутністю довіри до гривні як стабільної грошової одиниці. Ми дотепер не затвердили гривню в статусі головного атрибута державності і через це маємо всі поточні проблеми. Доларизація офіційної частини української економіки на сьогодні перевищує 30%» [5].

Широке використання доларів замість національної валюти створює для країни і підприємств ряд проблем. За цих умов країна втрачає можливість змінювати курс національної валюти, який виконує в економіці функції автоматичного стабілізатора. В період спаду курс знижується через виникнення від’ємного сальдо платіжного балансу. Однак здешевлення національної валюти до валюти країн – торгових партнерів стимулює експорт, що допомагає країні компенсувати звуження внутрішнього попиту і сприяє виходу з кризи.

Якщо країна позбавляється такого амортизатора, то вона повинна мати інші важелі розширення попиту і боротьби з

безробіттям у випадку спаду виробництва. Хаос, який існував у банківській системі раніше зберігається і досі.

Українська економіка опинилася без своєї фінансової інфраструктури, позбавлена можливості створення єдиного платіжного простору в країні і забезпечення стабільності власної валюти. Україна фактично не має Центрального банку. Нацбанк з представника держави в банківській системі фактично перетворився в представника банківської мафії в органах влади і захисника її інтересів. Не забезпечуючи виробництва потрібними кредитними ресурсами, банківська система скеровує спекулятивний капітал на надання коротко- і середньострокових кредитів на купівлю населенням нерухомості, землі, автомобілів, товарів особистого споживання. Ці кредити надаються під 31%.

Олігархи намагаються забезпечити економічне зростання за допомогою необґрунтованих бюджетних витрат, споживання в борг, торгівлі імпортними товарами, тобто за рахунок сфери споживання, а не виробництва. Цьому завданню вони підпорядковують грошово-кредитну політику.

Відбувається спотворення національної банківської системи, яка перестає слугувати цілям національного розвитку та все більше стає інструментом забезпечення інтересів міжнародних фінансових груп, головним чином, шляхом захоплення внутрішнього споживчого ринку країни, що призводить до структурної деформації та деградації внутрішнього виробництва.

Тривожною є тенденція до зростання частки іноземного капіталу в банківській системі, яка в окремі роки сягала 40%.

Банки з іноземним капіталом підтримують гіпертрофовані темпи споживчого кредитування, яке використовується переважно для придбання імпортних товарів, що сприяє виникненню від’ємного сальдо торговельного балансу країни і згортанню внутрішнього виробництва товарів.

Продовжується шкідлива політика зовнішніх запозичень. Досі не розроблена програма розвитку внутрішнього інвестиційного ринку, потенціал якого не використовується. Взагалі відсутні інвестиційні

банки. На руках у населення перебувають у бездіяльному стані величезні суми грошей.

Не може турбувати громадськість втрата банківською системою цілісності, наявність трьох фрагментів банківської системи: банків з державним капіталом (5 банків), з приватним українським капіталом (110 банків), 39 банків з іноземним капіталом і 10 банків з російським капіталом.

Банки з західним капіталом кредитують населення для придбання імпортованих товарів, чим стимулюють споживання населенням товарів, вироблених чужими економіками, шляхом їх оплати в борг.

Російський капітал націлений на кредитування найбільш якісних промислових активів, у т.ч. і стратегічних, чим сприяє їх переходу під контроль російського капіталу та зміцненню позицій останнього на українському ринку.

Безрозсудне допущення українською владою нічим не обмеженого кредитування імпорту товарів народного споживання від "мобілки" до автомобілів не лише постачає ресурси чужим економікам, але й вбиває вітчизняних виробників, зменшує кількість робочих місць і зайнятість населення – матеріальну основу життя суспільства.

Дії російської банківської системи в Україні скеровані на скупку російським капіталом привабливих з економічної і полі-

тичної точки зору промислових активів, що ставить країну в політичну залежність від Росії.

Так що для того, щоб організувати сучасну кредитну грошову систему і реалізувати ефективну кредитну політику треба ще багато трудитись, мобілізувати національний інтелектуальний потенціал, увесь науковий доробок країни, що виходить далеко за межі опублікованих статей на сторінках «Українського тижня».

Література

1. Ковтун С. Історія Народного Руху України. – К.: Факт, 199. – С. 128–129.
2. Горобець О. Чи з'явиться портрет академіка Михайла Швайки на українських грошах? // Постскриптам плюс: всеукраїнська щотижнева газета. – № 1 лютий, 2007.
3. Падалка С.С. Проблеми вітчизняної економіки та політичної практики НРУ. Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989-2009): матеріали круглого столу, присвяченого 20-річчю створення НРУ за перебудову; (20 вересня 2009). – НАН України; Інститут історії. – К., 2010.
4. Швайка М.А. Банківська система України: проблеми становлення і удосконалення. – К.: Видавництво Київського міжнародного університету, 2010. – 760 с.
5. Weekly UA. – 04. – 10.06.2009. – С. 17.